

Pokud však např. zřizovatel staví správu (governanci) na odpovědnosti, de facto nechává na jedincích, jak moc se budou angažovat. Ve školství se akontabilitou často myslí konkrétní mechanismus založený na testování žáků a uplatňování odměn/sankcí na základě výsledků testů. Takové zúžení je sice rozšířené, ale není správné. V dalším textu ukážeme, že toto užší pojetí je formou výkonové/výstupní akontability (Veselý, 2012).

Z hlediska školství jako celku i školy existuje několik způsobů nastavení akontability a většina vzdělávacích systémů využívá prvky všech v určité kombinaci.

Administrativní/regulační akontabilita / zákonná zodpovědnost správním orgánům

Vychází ze zákonné úpravy fungování škol. Nejběžnější formou je poskytování informací o škole a jejích žácích (reportování) partnerům nebo nadřízeným orgánům. Na rozdíl od inspekci *in situ*, které obvykle jsou prováděny v inspekčním cyklu, reportování umožňuje v podstatě kontinuální, popř. každoroční kontrolu/hodnocení práce školy.³⁹ Dobře rovněž umožňuje sledovat některé aspekty rovných příležitostí. Dále sem spadá hodnocení souladu výuky s kurikulárními rámci, její kvality a dalších procesů ve škole (*in situ*), tedy to, co chápeme jako inspekční hodnocení v užším smyslu. Konečně jde o kontrolní činnost, zaměřenou na dodržování předpisů v oblasti kvalifikačních požadavků na učitele, bezpečnosti a ochrany zdraví, technického stavu budov, vybavenosti škol, školního stravování aj. Školní inspekce je považována za součást této formy akontability. Většinou se zaměřuje na vstupy a procesy výuky (např. podmínky školy, kurikulum, aktéry). Z hlediska rovných příležitostí lze obecně říci, že s kvalitnějšími vstupy/podmínkami se častěji setkávají žáci ve školách, které neslouží znevýhodněným populacím. Kromě podmínek a průběhu vlastního vzdělávání (stanoveného kurikulárním rámcem) je potřeba věnovat pozornost nerovnosti v přístupu k extrakurikulárním aktivitám.

Do této oblasti je také řazena **autoevaluace** škol, protože často je provázána s externí evaluací.

Jak uvádíme jinde, význam externí administrativní/regulační akontability se někde v rámci procesů decentralizace snižuje nebo se její podoby mění. V některých zemích rovněž existují mechanismy, které umožňují jednotlivým školám vyvázat se z některých forem regulační akontability (*opt-out*, například v Anglii to jsou akademie), nebo naopak určitým mechanismům podléhají jen určité školy (tzv. akreditace může být povinná jen pro *charter schools* v USA). Negativním důsledkem decentralizace může být na jedné straně zdvojování činností, kdy obdobné hodnocení a kontrolu provádí více orgánů a aktérů duplicitně, což vede k neefektivitě a přetěžuje školy, anebo naopak ke konfliktu požadavků kladených na školy. Decentralizace může za určitých podmínek skrývat, nebo dokonce podporovat regionální rozdíly v rovnosti příležitostí. Příležitosti, které decentralizace školské správy poskytuje, dokážou lépe využívat místní elity, což vede k tomu, že mohou prosazovat směřování škol a podobu výuky, která lépe vyhovuje žákům z rodin s lepším sociokulturním zázemím. Lokální orgány (například v českém prostředí obce) nemusí mít dostatečnou kapacitu, aby mohly provádět kvalifikovanou hodnotící a kontrolní činnost, popř. nemusí mít zájem pečovat o potřeby všech znevýhodněných skupin.

Aby se tyto negativní důsledky decentralizace systémů procesní/regulační akontability kompenzovaly, je tak často současně provázána (re)centralizací v jiné oblasti, typicky je oslabování administrativní akontability provázáno posilováním výkonové akontability.

³⁹ Pokud jsou reportovány informace týkající se vzdělávacích výsledků žáků, posouváme se do oblasti výkonové akontability (viz dále).